

Vergaderjaar 2019–2020

35 123

Machtiging tot oprichting van de Nederlandse financierings- en ontwikkelingsinstelling Invest-NL (Machtigingswet oprichting Invest-NL)

Nr. 34

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 januari 2020

Met deze brief wil ik u informeren dat de Machtigingswet oprichting Invest-NL op 4 december jl. in werking is getreden. De Minister van Financiën heeft de handelingen voor de oprichting van de zelfstandige vennootschap en voor de kapitaalstorting inmiddels verricht. De juridische oprichting van de vennootschap heeft op 12 december jl. plaatsgevonden en daarmee is ook de eerste kapitaalstorting van € 50 mln. gedaan, uit het totale kapitaal van in beginsel € 1,7 miljard.

Invest-NL kan hiermee van start gaan. Dat zal gemarkeerd worden met een lanceringsevenement op donderdag 16 januari a.s. Vanaf dan worden de ontwikkelactiviteiten van Invest-NL voluit vorm gegeven en kan Invest-NL investeren in projecten en bedrijven die werken aan oplossingen voor maatschappelijke transitieopgaven en in de doorgroei van mkb en start- en scale-ups.

Voorafgaand aan en tijdens de behandeling van het wetsvoorstel in het parlement zijn enkele moties aangenomen en zijn door mij en de Minister van Financiën verschillende toezeggingen gedaan die betrekking hebben op het functioneren van Invest-NL na de oprichting. Met deze brief licht ik mede namens de Minister van Financiën toe hoe deze moties en toezeggingen ingevuld zijn. De Eerste Kamer ontvangt een brief van gelijke strekking. In de loop van dit jaar ontvangt u een eerste voortgangsrapportage over Invest-NL, conform de toezegging u jaarlijks te informeren over het bereiken van de doelen. Daarmee is aan alle moties en toezeggingen over Invest-NL invulling gegeven.

Focus en strategie

Zoals ik heb toegelicht tijdens de behandeling van de Machtigingswet oprichting Invest-NL zijn de doelen van Invest-NL in de wet met opzet

breed geformuleerd. Marktfalen en maatschappelijke transitieopgaven zijn namelijk veranderlijk in de tijd, en het is van belang dat Invest-NL over een lange periode een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling en financiering van projecten en ondernemingen binnen deze vastgestelde wettelijke doelen.

In de aanvullende overeenkomst tussen de Staat en Invest-NL wordt meer focus aangebracht met investeringsdomeinen die meerjarig van belang zijn. Een concept van deze aanvullende overeenkomst is eerder aan het parlement aangeboden, tegelijk met indiening van de Machtigingswet oprichting Invest-NL. De toezeggingen voortkomend uit de wetsbehandeling zullen in de aanvullende overeenkomst worden verwerkt. Ik ga verderop in deze brief in op hoe ik dat zal doen. Nu Invest-NL is opgericht kan deze aanvullende overeenkomst vervolgens door de ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Financiën namens de Staat, en de bestuursvoorzitter van Invest-NL getekend worden. Zoals u is toegezegd tijdens de wetsbehandeling, ontvangt u na ondertekening een afschrift.

Binnen kaders die de doelen van de wet en de investeringsdomeinen van de aanvullende overeenkomst stellen, zal Invest-NL zelf haar eigen strategie en investeringsbeleid vorm geven. Verscheidene moties hebben betrekking op dit investeringsbeleid van Invest-NL. Zo is door de Tweede Kamer met de motie¹ van het lid Van der Lee c.s. aangegeven dat energie en klimaat direct belangrijke aandachtsgebieden moeten zijn voor Invest-NL. Parallel geeft de motie² van het lid Veldman hetzelfde aan voor mkb en scale-ups.

Invest-NL heeft aangegeven de oproepen die van deze beide moties uitgaat te zullen verwerken in het investeringsbeleid en de investeringsafbakening. In de voorbereiding op de start heeft Invest-NL de energietransitie en financiering van scale-ups als prioriteiten geïdentificeerd. Invest-NL geeft aan dat het de hoogste prioriteit wil geven, daar waar sprake is van én scale-up-financiering én energietransitie. Binnen de ruime categorie van financieringsmogelijkheden voor ondernemingen en meer specifiek het mkb, is namelijk sprake van een knelpunt op de Nederlandse markt voor (langer lopend) risicokapitaal voor jonge innovatieve en snel groeiende bedrijven (scale-ups).

Doordat Invest-NL nog een startende organisatie is, en het succesvol investeren veel expertise en inzet vergt, wil Invest-NL in het begin focus aanbrengen en uitgaan van een strategie die grotendeels gericht is op deze twee gebieden. Invest-NL heeft aangegeven zich vanuit deze basis te willen verbreden naar ook andere transitiedomeinen waar sprake is van marktfalen, en waar het een rol kan spelen om deze marktfalens weg te nemen. Invest-NL wil dus ook projecten en bedrijven buiten deze domeinen kunnen ondersteunen. Dat Invest-NL ergens een speerpunt heeft, wil immers niet zeggen dat andere domeinen genegeerd worden.

Deze focus geldt zowel voor de investerings- als de ontwikkelactiviteiten. Bij de ontwikkelafdeling zal al meer ruimte zijn om actief te werken aan aanvullende domeinen.

Aanpassing aanvullende overeenkomst

In het debat over de Machtigingswet oprichting Invest-NL in de Eerste Kamer hebben de woordvoerders van GroenLinks en D66 opgemerkt dat de twee wettelijke doelen van Invest-NL niet contrair mogen uitpakken. De

¹ Kamerstuk 35 123, nr. 21

² Kamerstuk 35 123, nr. 28

ondersteuning van mkb en scale-ups mag niet leiden tot het tegengaan van transitie-inspanningen, bijvoorbeeld door het ondersteunen van mkb-ondernemingen die de fossiele uitstoot slechts vergroten. Beide doelen worden naast elkaar in de wet genoemd, waaruit al blijkt dat het niet de bedoeling is dat in strijd met één van beide doelen wordt gehandeld. Het heeft mij echter goed geleken dit naar aanleiding van het debat te verduidelijken in de aanvullende overeenkomst, zoals ik dat heb toegezegd aan de Eerste Kamer. In de getekende versie van de aanvullende overeenkomst die u zult ontvangen zal daarom worden opgenomen dat activiteiten van Invest-NL op het ene doel nooit onverenigbaar mogen zijn met het bereiken van het andere doel. Activiteiten die haaks staan op een transitiedoel zijn daarmee dus expliciet uitgesloten.

Daarnaast geeft de motie³ van de leden Moorlag en Van der Lee aan dat het vanuit het publieke belang gewenst is dat uitsluitend financiering wordt verstrekt aan organisaties die maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo) en compliant handelen, onder meer door het naleven van wetgeving en het hanteren en respecteren van internationale standaarden voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Invest-NL zal een beleid vaststellen voor mvo en compliant handelen dat erop gericht is met inachtneming van dat beleid financiering aan ondernemingen te verstrekken. Om dit vanuit de Staat expliciet te borgen zoals de motie vraagt wordt dit daarom ook opgenomen in de aanvullende overeenkomst. Verderop in deze brief ga ik nader in op het mvo-beleid bij de start van Invest-NL.

Tot slot zijn in de aanvullende overeenkomst de toezeggingen uit de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer bij de machtigingswet verwerkt. In de aanvullende overeenkomst worden de sleuteltechnologieën zoals kwantum-, nano- en biotechnologie, en sociale ondernemingen bij de algemene investeringsdomeinen opgenomen. Ook wordt in de overeenkomst opgenomen op welke wijze de Staat wordt geïnformeerd over wijzigende marktfaalens en de wijze van beoordeling van additionaliteit. In de aanvullende overeenkomst wordt tevens herhaald dat de Staat geen invloed zal hebben op individuele investeringsbeslissingen, zoals de memorie van toelichting op de wet al aangeeft. Er zullen in de definitieve versie van de aanvullende overeenkomst geen andere materiële wijzigingen komen dan waarover het parlement niet al eerder is geïnformeerd.

Criteria

Voor en tijdens de wetsbehandeling is door meerdere partijen gevraagd naar de specifieke criteria die Invest-NL zal hanteren bij het verstrekken van financiering, naast de criteria waaraan Invest-NL sowieso moet voldoen op grond van de wet (zoals het additioneel handelen aan private financiering) en de Europese staatssteunregels. Het betreft financiële criteria, om projecten goed op risico en rendement te kunnen beoordelen, en de maatschappelijke criteria, zoals mvo. Nu Invest-NL van start gaat kan daar nadere duiding aan gegeven worden.

Invest-NL zal vanaf de start financiële criteria hanteren bij potentiële investeringen, om te borgen dat investeringen een positieve rendementsverwachting kennen. De financiële criteria bevatten onder meer de risico-rendementseisen, een maximering voor de financiering aan één klant en een maximale looptijd van een financiering. Ook vereist invest-NL een professioneel en hoogwaardig management van het project of bedrijf

³ Kamerstuk 35 123, nr. 25.

waarin het investeert, en een duidelijke strategie en businessplan, die leiden tot een realistische business case.

Invest-NL zal daarnaast vanaf de start ook maatschappelijke criteria hanteren, aanvullend op de eisen die de machtigingswet al stelt. Het mvo-beleid dat onder deze criteria valt zal zoals toegezegd met de Eerste Kamer gedeeld worden. Zo zal Invest-NL projecten en bedrijven toetsen of zij voldoen aan wet- en regelgeving, aan internationale verdragen, van toepassing zijnde belastingregels, en zal het toetsen of aanvragers niet betrokken zijn bij corruptie, witwassen of terrorismefinanciering.

Een duurzaam energiesysteem zal een voornaam aandachtsgebied van Invest-NL zijn. Invest-NL voorziet dat partijen die actief zijn in de energie-sector een belangrijke rol hebben in het bewerkstelligen van de systeemverandering die daarvoor nodig is, vanwege hun expertise en slagkracht. Invest-NL zal echter geen projecten en bedrijven ondersteunen die gericht zijn op niet-duurzame energieproductie en die geen uitlegbare tussenstap vormen in de transitie naar een duurzamer energiesysteem. Invest-NL doet ook geen zaken met partijen die natuurlijke hulpbronnen niet zo efficiënt mogelijk inzetten, en die (mogelijk) vervuiling van water, lucht en/of grond veroorzaken.

Daarnaast doet Invest-NL geen zaken die ten koste gaan van dierenwelzijn en de biodiversiteit, of met partijen die een bedrijfsmodel voeren dat is gebaseerd op de verkoop, handel of de productie van drugs, wapens en munitie.

In haar activiteiten zal Invest-NL actief sturen op CO₂-reductie en toename van de werkgelegenheid en R&D. Invest-NL zal rapporteren over de resultaten die het hierop bewerkstelligt, in samenwerking met de ondernemingen en projecten die het in portfolio heeft.

De motie⁴ van de leden Amhaouch en Mulder van 15 mei 2019 verzoekt de regering om de Kamer periodiek en integraal te rapporteren over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het totale instrumentarium om ontwikkelingen op het gebied van de energie- en klimaattransitie tot stand te brengen. Met de klimaatnota, voortgangsmonitor en de Klimaat- en Energie Verkenning (KEV) geeft het kabinet jaarlijks een actueel inzicht in de voortgang van het klimaatbeleid en realisatie van het doelbereik. Indachtig de motie zal ik de resultaten van Invest-NL op het gebied van de klimaat- en energietransitie ook betrekken in de jaarlijkse rapportage van het kabinet als onderdeel van de Klimaatwetcyclus (klimaatnota).

Toegankelijkheid voor het mkb

Het parlement heeft gevraagd om een grote toegankelijkheid en vindbaarheid van Invest-NL voor het mkb, omdat financieringsknelpunten daar doorgaans het grootst zijn. Ik heb u daarom in de nota naar aanleiding van het verslag toegezegd dat Invest-NL onder andere via de website en in het beoordelingsproces goed toegankelijk en vindbaar zal zijn voor het mkb. Hier wordt als volgt opvolging aan gegeven.

De website van Invest-NL zal 16 januari a.s. bij het startevenement gelanceerd worden via www.invest-nl.nl. Hierop kunnen ondernemers en projecteigenaren laagdrempelig zien wat Invest-NL voor hen kan betekenen en hoe ze een verzoek kunnen indienen. Een online quick scan helpt ze daarbij. Ook zullen alle criteria waaraan ze moeten voldoen online toegankelijk zijn, een voorbeeld hiervan is het mvo-beleid. Ondernemers

⁴ Kamerstuk 35 123, nr. 23.

die niet passen in de doelen en criteria van Invest-NL worden doorverwezen naar partijen waar ze wel terecht kunnen, in samenwerking ook met RvO.NL, de Kamer van Koophandel en de Regionale ontwikkelingsmaatschappijen. Zo zorgen we dat Invest-NL een goede plek krijgt in het financieringslandschap en ondernemers snel op weg worden geholpen met de dienstverlening van Invest-NL.

Toezicht

Zowel door de Tweede als Eerste Kamer is gevraagd naar welk toezicht plaats vindt op Invest-NL, en de rol van de Algemene Rekenkamer hierin. Toezicht vindt allereerst plaats door de Raad van Commissarissen. Vooralnog bestaat deze uit Jan Nooitgedagt als voorzitter en op korte termijn zullen twee commissarissen benoemd worden. Uiteindelijk zal de Raad van Commissarissen bestaan uit vijf commissarissen en deze samenstelling zal dan zoals toegezegd tijdens de wetsbehandeling ook met de Eerste Kamer gedeeld worden. In dit proces wordt gestreefd naar een Raad van Commissarissen die divers is in achtergrond en gender zoals ook benadrukt bij de behandeling van de machtigingswet in de Eerste Kamer.

De Minister van Financiën heeft als aandeelhouder ook een rol in het toezicht op Invest-NL, echter zal deze meer op afstand staan van de onderneming. Wel zal in de beginfase het contact tussen de deelneming en de aandeelhouder met een grotere regelmaat plaatsvinden. Zo zullen wij, zoals toegezegd in de wetsbehandeling, in periodieke beleidsoverleggen tussen het beleidsdepartement, de aandeelhouder en Invest-NL ingaan op het mvo-beleid en de uitsluitingenlijst, compliance aan Arbowedgeving en milieuregels en de rapportage over indicatoren van de Monitor Brede Welvaart.

Via het jaarverslag van de onderneming en de periodieke beleidsoverleggen rapporteren de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen aan de Minister van Financiën en aan mij. De Minister van Financiën en ik rapporteren ten minste één keer per jaar aan beide Kamers door toezending van het jaarverslag van Invest-NL bij het Jaarverslag beheer Staatsdeelnemingen, met een overzicht van eventuele nieuwe kapitaalstortingen en de aan u toegezegde rapportage over de voortgang op de doelen. Conform de motie⁵ van het lid Van der Lee c.s., zullen grote wijzigingen in de aansturing of organisatie, bijvoorbeeld ten aanzien van de aanvullende overeenkomst of het normrendement, ook tussen deze momenten door aan u gemeld worden.

De Algemene Rekenkamer heeft te allen tijde het recht onderzoek uit te voeren naar Staatsdeelnemingen, dus ook naar Invest-NL. Zoals toegezegd tijdens de wetsbehandeling in de Tweede Kamer zal aan de Algemene Rekenkamer betrokkenheid gevraagd worden bij de evaluatie die drie jaar na inwerkingtreding van de wet plaats vindt. Deze evaluatie zal ook specifiek stilstaan bij de compliance van Invest-NL met relevante wet- en regelgeving.

Samenwerking

Door verschillende leden van beide Kamers is gevraagd naar de samenwerking van Invest-NL met provincies, regionale ontwikkelingsmaatschappijen, institutionele beleggers en andere publieke en private partijen die actief kunnen zijn op de doelen van Invest-NL. Voor de samenwerking met de regionale partijen heb ik – zoals eerder aan u gemeld – een samenwer-

⁵ Kamerstuk 35 123, nr. 22.

kingsverklaring met het Interprovinciaal Overleg (IPO) getekend. Invest-NL is ook betrokken bij de uitrol van het klimaatakkoord via de financierings-tafel. En Invest-NL is in overleg met banken, pensioenfondsen en investeringsmaatschappijen over specifieke samenwerkingsmogelijkheden. Het doel van Invest-NL is daarbij zo veel mogelijk private financiering te ontsluiten.

Ook met de Europese Investeringsbank (EIB) wordt de samenwerking gezocht, bijvoorbeeld in het kader van het InvestEU-programma. De nieuwe Europese Commissie heeft het doel de EIB nog meer investeringen in klimaat en duurzaamheid te laten verrichten. Invest-NL werkt reeds samen met de advieshub van de EIB, en Invest-NL heeft een formele aanvraag gedaan om toegelaten te worden tot het InvestEU-programma als «National Promotional Institution» van Nederland.

Organisatie

Invest-NL zal gevestigd worden in Amsterdam. Daar is namelijk een goede aansluiting op de partijen die kunnen fungeren als co-financier. De organisatie zal bij de start uit ca. 45 fte bestaan en de komende jaren doorgroeien tot ca. 70 fte.

Gezien de specifieke activiteiten van Invest-NL zullen vooral mensen met een achtergrond als investeerder en «business developer» in dienst treden, naast staffuncties op bedrijfsvoerings-, juridisch, en administratief vlak. Er zal nadrukkelijk aandacht zijn voor de diversiteit in het personeelsbestand.

Overgang instrumenten

De Machtigingswet oprichting Invest-NL regelt ook de overgang van een aantal instrumenten van de begroting van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Het co-investeringsfonds gaat geheel over naar Invest-NL per 15 februari 2020. Inwerkingtreding op deze datum maakt het mogelijk na de formele oprichting eerst de «Know Your Customer» procedure met het Europees Investerings Fonds (EIF) af te ronden. Invest-NL vergoedt het dan door de Staat uitstaande bedrag in dit instrument aan het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Dit bedrag zal worden toegevoegd aan het Toekomstfonds waarvan het co-investeringsfonds onderdeel uitmaakte.

Per 1 maart 2020 gaan de uitstaande verplichtingen van de Energie Transitie Financierings Faciliteit (ETFF) over naar Invest-NL. Het instrument wordt dan uit gefaseerd bij het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en Invest-NL zal dan een instrument met vergelijkbaar doel aanbieden vanuit het eigen kapitaal. Omdat het een kostendekkende regeling betreft zal de door de Staat ontvangen garantiepremie op de uitstaande verplichtingen worden afgedragen aan Invest-NL. Daarnaast zal ik compenseren voor eventuele negatieve rente voor het aanhouden van kapitaal ter dekking van de garanties, omdat Invest-NL bij de start als zelfstandige instelling niet dezelfde gunstige risicoclassificatie heeft als de Staat.

De overgang van het Dutch Venture Initiative (DVI) is op verzoek van de Tweede Kamer aangehouden tot een verkenning naar de mogelijkheden van verkoop aan private partijen heeft plaatsgevonden. De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat heeft de Tweede Kamer op 20 december jl. geïnformeerd over de stand van zaken. In de loop van 2020 zal duidelijk worden of verkoop aan private partijen mogelijk is, en of overgang naar Invest-NL dan nog nodig is.

De regeling Groeifaciliteit wordt eveneens afgebouwd en Invest-NL zal zelf een instrument in de markt zetten met een vergelijkbaar doel. Er vinden constructieve gesprekken plaats met de EIB om hierin gezamenlijk een instrument op te zetten voor mkb en scale-ups die willen doorgroeien.

Invest-NL als staatsdeelneming

Als nieuwe staatsdeelneming valt Invest-NL onder het beleidskader dat voor alle staatsdeelnemingen gehanteerd wordt. Het normrendement is een onderdeel van dit beleidskader. De Minister van Financiën heeft u tijdens de wetsbehandeling al toegezegd dat voor Invest-NL geen normrendement zal gelden tot aan de evaluatie na de eerste drie jaar. Hiertoe is besloten om Invest-NL voldoende ruimte te geven om de markt te leren kennen en de investeringsportefeuille te laten groeien. Pas na deze termijn van drie jaar zal voor Invest-NL het normrendement opgesteld worden. Uw Kamer wordt hier zoals toegezegd op dat moment door de Minister van Financiën over geïnformeerd.

In 2020 vindt de beleidsdoorlichting van het deelnemingenbeleid plaats. De resultaten van de beleidsdoorlichting en de kabinetsreactie daarop zullen eind 2020 met u gedeeld worden. Zoals toegezegd tijdens de wetsbehandeling in de Tweede Kamer door de Minister van Financiën zal in deze beleidsdoorlichting de rol van mvo in brede zin bij staatsdeelnemingen bekeken worden.

Met deze brief hoop ik u naar tevredenheid geïnformeerd te hebben over de opvolging van de moties en gedane toezeggingen tijdens de wetsbehandeling.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
E.D. Wiebes